

Barnaheill

Save the Children Iceland

Nefndasvið Alþingis
b.t. Þórunnar Maríu Bjarkadóttur
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. janúar 2008

Umsögn um: tillögu til þingsályktunar um takmörkun auglýsinga á óhollri matvöru sem beint er að börnum, 47. mál.

Barnaheill – Save the Children á Íslandi styðja ofangreint frumvarp og hvetja heilbrigðisráðherra til að kannaður verði grundvöllur fyrir setningu reglna um takmörkun auglýsinga matvöru sem beint er að börnum ef matvaran inniheldur mikla fitu, sykur eða salt, með það að markmiði að sporna við offitu barna og ungmenna. Samtökin telja það afar mikilvægt að þessar vörur verði ekki auglýstar í sjónvarpi þegar barnaefni er á dagskrá og þá ekki fyrr en eftir klukkan níu á kvöldin.

Offita er hratt vaxandi heilbrigðisvandamál í hinum vestræna heimi og Ísland er þar engin undantekning. Nauðsynlegt er að stemma stigu við þessari þróun, og þá sérstaklega meðal barna og ungmenna.

Í nýútkominni bók, Holdafar – hagfræðileg greining, sem byggist á rannsóknum Tinnu Laufeyjar Ásgeirsdóttur, doktors í heilsuhagfræði og umsjónarmanns meistaranáms í heilsuhagfræði við Háskóla Íslands kemur fram að meirihluti fullorðinna einstaklinga á Íslandi er of þungur, um 20% barna eru of þung og um 5% of feit. Í viðtali sem birtist við hana í Fréttablaðinu þann 26. 11. 07 segir hún að offitufaraldur geisi á Íslandi og er þróunin einna verst hjá börnum og unglíngum. Neyslumynstur nútímamannsins hefur fetað slóð sem verður að teljast varasöm út frá heilsufarslegum sjónarmiðum. Afar mikilvægt sé að velja úrræði sem mestum árangri skili miðað við fórnarkostnað og eitt af þeim sé að takmarkanir verði settar á markaðssetningu hitaeningaríkrar fæðu og að ákveðnar matvörur, til dæmis gosdrykkir sem innihalda viðbættan sykur, verði skattlagðar í samræmi við almenna skattheimtu í landinu.

Fjöl margar aðrar rannsóknir sem sýna fram á alvarleika offitu er hægt að nefna. Hér er látið nægja að vísa til rannsókna sem nefndar eru í fylgiskjali með frumvarpinu sjálfu.

Barnaheill eru sammála flutningsmanni þingsályktunartillögunnar um að nauðsynlegt sé að ráðherra beiti sér fyrir því að skilgreint verði hvað sé hollur matur og hvað sé óhollur matur og hvort unnt sé að takmarka auglýsingar á óhollustu á vefnum sem beint er sérstaklega að börnum.

Í þessu samhengi vilja Barnaheill einnig minna á eftirfarandi ákvæði laga og reglugerða sem varða markaðssetningu gegn börnum (sjá fylgiskjal 1) og hvetja stjórnvöld til að kynna efni þessara ákvæða betur ásamt því að reyna að höfða til samfélagslegrar ábyrgðar fyrirtækja á Íslandi:

- 3. mgr. 76. gr. Stjórnarskrá Íslands nr. 33/1944 þar sem segir að börnum skal tryggð í lögum sú vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst.
- 3. og 17. gr. Samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins sbr. lög nr. 18/1992

Barnaheill

Save the Children Iceland

- 1. gr., 5. gr, 8. gr. og 16. gr. laga um eftirlit með óréttmætum viðskiptaháttum og gagnsæi markaðarins nr. 57/2005
-
- 14. gr. og 20. gr. Útvarpslaga nr. 53/2000
- Reglugerð nr. 50/2002 um útvarpsstarfsemi

Virðingafyllst,

Petrína Ásgeirsdóttir,
frankvæmdastjóri Barnaheilla.

Fylgiskjal I.

- 3. og 17. gr. Samnings Sameinuðu Þjóðanna um réttindi barnsins sbr. lög nr. 18/1992

■ **3. gr.** 1. Það sem barni er fyrir bestu skal ávallt hafa forgang þegar félagsmálastofnanir á vegum hins opinbera eða einkaaðila, dómstólar, stjórnvöld eða löggjafarstofnanir gera ráðstafanir sem varða börn.

2. Með hliðsjón af réttindum og skyldum foreldra eða lögráðamanna, eða annarra sem bera ábyrgð að lögum á börnum, skuldbinda aðildarríki sig til að tryggja börnum þá vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst, og skulu þau í því skyni gera allar nauðsynlegar ráðstafanir á sviði löggjafar og stjórnsýslu.

3. Aðildarríki skulu sjá til þess að stofnanir þar sem börnum skal veitt umönnun og vernd starfi í samræmi við reglur sem þar til bær stjórnvöld hafa sett, einkum um öryggi, heilsuvernd og fjölda og hæfni starfsmanna, svo og um tilhlýðilega yfirumsjón.

■ **17. gr.** Aðildarríki viðurkenna mikilvægi fjölmiðla, og skulu þau sjá um að barn eigi aðgang að upplýsingum og efni af ýmsum uppruna frá eigin landi og erlendis frá, einkum því sem ætlað er að stuðla að félagslegri, andlegri og siðferðislegri velferð þess, og líkamlegu og geðrænu heilbrigði. Aðildarríki skulu í þessu skyni:

a) Hvetja fjölmiðla til að dreifa upplýsingum og efni sem börn njóta góðs af félagslega og menningarlega og samræmist anda 29. gr.

b) Stuðla að alþjóðlegri samvinnu við undirbúning, skipti og dreifingu á slíkum upplýsingum og efni af fjölbreyttum uppruna, menningarlegum, þjóðlegum og alþjóðlegum.

c) Stuðla að því að barnabækur séu samdar og þeim dreift.

d) Hvetja fjölmiðla til að taka sérstakt tillit til tungumálafarfa barns sem tilheyrir minnihlutahópi eða er af frumbyggjaættum.

e) Stuðla að því að mótaðar verði viðeigandi leiðbeiningareglur um vernd barns fyrir upplýsingum og efni sem skaðað getur velferð þess, með ákvæði 13. og 18. gr. í huga

- 1. gr., 5. gr. 8. gr. og 16. gr. laga um eftirlit með óréttmætum viðskiptaháttum og gagnsæi markaðarins nr. 57/2005

■ **1. gr.** Lög þessi taka til hvers konar atvinnustarfsemi, svo sem framleiðslu, verslunar og þjónustu, án tillits til þess hvort hún er rekin af einstaklingum, félögum, opinberum aðilum eða öðrum.

Lög þessi taka ekki til launa eða annarra starfskjara launþega samkvæmt kjarasamningum.

■ **5. gr.** Óheimilt er að hafast nokkuð það að sem brýtur í bága við góða viðskiptahætti í atvinnustarfsemi eins og þeir eru tíðkaðir eða eitthvað það sem óhæfilegt er gagnvart hagsmunum neytenda.

■ **8. gr.** Auglýsingar, sem höfða eiga til íslenskra neytenda, skulu vera á íslenskri tungu.

Auglýsingar skulu þannig úr garði gerðar að ekki leiki vafi á að um auglýsingar sé að ræða. Skulu þær skýrt aðgreindar frá öðru efni fjölmiðla.

Auglýsingar skulu miðast við að börn sjái þær og heyri og mega þær á engan hátt misbjóða þeim.

Í auglýsingum verður að sýna sérstaka varkárni vegna trúgírni barna og unglunga og áhrifa á þau.

Komi börn fram í auglýsingum skal þess gætt að sýna hvorki né lýsa hættulegu atferli eða atvikum er leitt geti til þess að þau eða önnur börn komist í hættu eða geri það sem óheimilt er.

■ **16. gr.** Neytendastofa getur sett nánari reglur til þess að koma í veg fyrir að upplýsingar séu villandi eða óhæfilegar gagnvart neytendum, svo og almennar reglur um beitingu 5.–9. gr. Neytendastofa skal eftir því sem kostur er ráðgast við hlutaðeigandi aðila eða samtök þeirra áður en slíkar reglur eru settar.

Neytendastofa getur gripið til aðgerða gegn athöfnum sem brjóta í bága við ákvæði kafla þessa. Aðgerðir Neytendastofu geta falið í sér bann, fyrirmæli eða heimild með ákveðnu skilyrði.

- 14. gr. og 20. gr. Útvarpslaga nr. 53/2000

■ **14. gr.** Vernd barna gegn óheimilu efni.

Sjónvarpsstöðvum er óheimilt að senda út dagskrárefni, þar á meðal auglýsingar, sem gæti haft alvarleg skaðvænleg áhrif á líkamlegan, andlegan eða siðferðilegan þroska barna, einkum og sér í lagi dagskrárefni sem felur í sér klám eða tilefnislaust óþeldi, á þeim dagskráartíma sem hætt er á að börn sjái viðkomandi efni.

Dagskrárefni, sem ekki er talið við hæfi barna, sbr. 1. mgr., skal jafnframt einungis sýnt á þann hátt að tryggt sé með tæknilegum ráðstöfunum að börn á því svæði er útsendingin nær til muni ekki að öðru jöfnu heyra eða sjá slíkar útsendingar. Þegar slíkt dagskrárefni er sent út skal fara á undan því munnleg viðvörðun eða það auðkennt með sjónrænu merki allan þann tíma sem útsendingin stendur yfir.

Ráðherra setur nánari reglur¹⁾ um framkvæmd þessarar greinar.

¹⁾ [Rg. 50/2002.](#)

■ **20. gr.** Vernd barna gegn ótilhlýðilegum auglýsingum.

Útvarpsauglýsingar skulu þannig gerðar og fluttar að þær valdi ekki börnum siðferðilegum eða líkamlegum skaða. Í

Barnaheill

Save the Children Iceland

Útvarpsauglýsingum er óleyfilegt að:

- a. hvetja börn til þess að kaupa vöru eða þjónustu með því að notfæra sér reynsluleysi þeirra eða trúgírni,
- b. hvetja börn til þess að telja foreldra sína eða aðra á að kaupa vöru eða þjónustu sem auglýst er,
- c. notfæra sér það sérstaka trúnaðartraust sem börn bera til foreldra, kennara eða annars fólks eða
- d. sýna börn að tilefnislausu við hættulegar aðstæður.

Ákvæði 1. mgr. gilda einnig um fjarsölubætti. Í slíkum þáttum er óleyfilegt að hvetja börn til þess að gera samninga um kaup eða leigu á vöru eða þjónustu.

- Reglugerð nr. 50/2002 um útvarpsstarfsemi

Auglýsingar og börn.

Sjónvarpsstöðvum er óheimilt að senda út auglýsingar, sem gætu haft alvarleg skaðvænleg áhrif á líkamlegan, andlegan eða siðferðilegan þroska barna, einkum og sér í lagi auglýsingar sem fela í sér klám eða tilefnislaust ofbeldi, á þeim dagskrártíma sem hætta er á að börn sjái.

Útvarpsauglýsingar skulu þannig gerðar og fluttar að þær valdi ekki börnum siðferðilegum eða líkamlegum skaða. Í útvarpsauglýsingum er óleyfilegt að:

- a. hvetja börn til þess að kaupa vöru eða þjónustu með því að notfæra sér reynsluleysi þeirra eða trúgírni,
- b. hvetja börn til þess að telja foreldra sína eða aðra á að kaupa vöru eða þjónustu sem auglýst er,
- c. notfæra sér það sérstaka trúnaðartraust sem börn bera til foreldra, kennara eða annars fólks,
- d. sýna börn að tilefnislausu við hættulegar aðstæður.

Ákvæði 1. mgr. gilda einnig um fjarsölubætti. Í slíkum þáttum er óleyfilegt að hvetja börn til þess að gera samninga um kaup eða leigu á vöru eða þjónustu.